

415de concert

Donderdag 2 februari 2023

20.00 uur

Boris Giltburg

piano

Grote Zaal
Deventer
Schouwburg

Culturele
ANBI

PROGRAMMA

Frédéric Chopin (1810–1849)

Ballade nr. 1 in g, op. 23 (1835)

Ballade nr. 2 in F, op. 38 (1836–1839)

Ballade nr. 3 in As, op. 47 (1841)

Ballade nr. 4 in f, op. 52 (1842–1843)

——— PAUZE ———

Sergej Prokofjev (1891–1953)

Delen uit 'Romeo en Julia', op. 75 (1937)

Volksdans

Scène: De straat ontwaakt

Menuet

Jonge Julia

Maskers

De Montagues en Capulets

Broeder Lorenzo

Mercutio

Dans van de meisjes met de lelies

Afscheid tussen Romeo en Julia

Maurice Ravel (1875–1937)

Gaspard de la nuit (1908)

Ondine

Le Gibet

Scarbo

De Israëliische pianist **Boris Giltburg** is in 1984 geboren in Moskou, emigreerde op jonge leeftijd naar Israël en woont tegenwoordig in Nederland. Al in zijn tienerjaren ging hij op tournee met het Jerusalem Symfonie Orkest. In 2013 won hij bij het Koningin Elisabeth Concours te Brussel zowel de eerste prijs als de publieksprijs. Een uiterst virtuoos pianist, wiens spel tevens zeer expressief en verfijnd is. Boris Giltburg trad op met gerenommeerde orkesten als het London Philharmonic Orchestra, City of Birmingham Symphony Orchestra, Malmö Symfonie Orkest en het Filharmonisch Orkest van Sint-Petersburg. Ook gaf hij solorecitals op belangrijke podia als Wigmore Hall (Londen), Concertgebouw Amsterdam, Wiener Konzerthaus, Tonhalle Zürich en Palais des Beaux Arts (Brussel). Er zijn inmiddels veel opnamen verschenen van zijn uitvoeringen, op cd en op video. Via dat laatste medium zijn ook alle pianosonates van Ludwig van Beethoven opgenomen. Met zijn blog *Classical music for all* bereikt hij een groot publiek buiten de concertzaal. Boris Giltburg was twee keer eerder te gast in onze serie, in 2015 en 2016. Ook in het seizoen 2020–2021 zou hij optreden, met een Beethovenprogramma in het kader van het Beethovenjaar. Helaas bleek dit meerdere keren onmogelijk ten gevolge van de steeds wisselende coronamaatregelen. Vanavond wordt dit gemis goedgemaakt, nu met werken van verschillende componisten.

Frédéric Chopin woonde vanaf 1831 in Parijs. Hoewel hij met enige regelmaat concerten gaf, lag hem dat niet. Wel speelde hij soms spontaan in de intieme atmosfeer van de salons die hij vaak bezocht. Als het gebeurde, dan onaangekondigd en diep in de nacht. Volgens de overlevering waren dat magische momenten.

In bijna al zijn composities staat de piano centraal, maar er is ook wat kamermuziek, waaronder met name een schitterende cellosonate. Chopin was een drijvende kracht in het uitbreiden van de mogelijkheden van de piano, evenals bijvoorbeeld Beethoven en Liszt. De vriendschap met Liszt bekoelde wel toen die in 1843 een nocturne uitvoerde met allerlei versieringen, want Chopin vond dat zijn muziek gespeeld moest worden zoals genoteerd, of anders maar niet, en eiste -en kreeg- excuses.

De vier *Ballades* zijn compleet verschillende werken, gecomponeerd over vele jaren en vormen dan ook geen cyclus (zoals bijvoorbeeld de *Preludes*, op. 28). Wèl is er natuurlijk verwantschap. De conceptie van de 'ballade' als verhalende maar toch zuivere muziek, is een van de vele vondsten van Chopin, en ook deze kreeg navolging, bijvoorbeeld van Liszt en Brahms.

Het is redelijk geaccepteerd dat gedichten van Chopin's vriend Adam Mickiewicz een bron van inspiratie hebben gevormd. Er bestaan allerlei theorieën over welke gedichten bij welke ballade horen, maar dat is allemaal speculatie.

Sergej Prokofjev, enig kind van een pianiste en een landbouwingenieur, bracht zijn vroege jeugd door op een landgoed in de Oekraïense steppen.

Zijn muzikale ontwikkeling verliep snel, als pianist en als componist. In 1904 ging hij naar het conservatorium in St. Petersburg, waar hij gold als één van de meest ongezeglijke leerlingen.

Na de revolutie week Prokofjev uit, eerst naar Amerika, daarna naar Parijs, maar in 1936 keerde hij om onbekende redenen voorgoed terug naar de Sovjet-Unie. Een slecht gekozen moment, want precies toen begon

Stalin's twee jaar durende Grote Zuivering, een periode waarin niemand zijn leven zeker was en vrienden en buren ineens verdwenen.

Toen het ballet *Romeo en Julia* in deze angstige jaren niet in première kon gaan, heeft Prokofjev het tot twee orkestsuites en de suite *Delen uit Romeo en Julia* voor piano solo bewerkt. Deze versies werden wel uitgevoerd. Uiteindelijk ging het ballet in 1938 in Brno in première, maar door een uitreisverbod kon Prokofjev daar niet bij zijn. De eerste uitvoering in de Sovjet-Unie volgde pas in 1940, in Leningrad.

Het ballet is gebaseerd op de gelijknamige tragedie van Shakespeare over de gedoemde liefde van de jonge Julia Capulet en Romeo Montague, voor wie die liefde zwaarder weegt dan de gezworen vijandschap van hun families. Ze ontmoeten elkaar en worden verliefd tijdens een gemaskerd bal in haar ouderlijk huis, waar Romeo naar binnen is geglipt. Ze worden in het geheim getrouwd door Broeder Lorenzo en weten één nacht samen door te brengen voordat Romeo vanwege zijn tragische betrokkenheid bij de dood van zijn vriend Mercutio verbannen wordt uit Verona.

De suite houdt hier op, het verhaal en het ballet gaan verder. Broeder Lorenzo helpt Julia haar dood te veinzen om met Romeo herenigd te kunnen worden. Hij krijgt het bericht dat haar dood slechts geveinsd is niet op tijd en vergiftigt zichzelf. Als Julia dat hoort steekt ze zichzelf in het hart.

Overigens had Prokofjev het ballet in 1936 tegen de traditie in een happy end gegeven. Onder druk van zijn omgeving heeft hij dat echter aangepast.

Maurice Ravel was uitermate kritisch en zijn bescheiden oeuvre bestaat dan ook uit gepolijste juwelen; nagenoeg al het andere is door hem vernietigd. *Gaspard de la Nuit* is zo'n juweel, een hoogtepunt in het repertoire dat de mogelijkheden van de piano ten volle benut.

Waar de relatie tussen Chopin's *Bal-lades* en Mickiewicz' gedichten in nevelen gehuld blijft, is er bij Ravel's *Gaspard* geen twijfel mogelijk: de ondertitel van het werk is 'Trois poèmes pour piano d'après Aloysius Bertrand' en die drie gedichten uit 1842 staan ook in de eerste druk.

Toch ligt het, in ieder geval volgens Ravel en Bertrand, niet zo eenvoudig. Bertrand beschrijft in het voorwoord hoe een mysterieuze oude man hem een boek uitleende in een park in Dijon en hoe hij -in zijn zoektocht om het boek terug te brengen- hoort: 'Hij is in de hel, als het niet ergens anders is.' 'Ah! Ik begin het te begrijpen! Wat! Gaspard de la Nuit zal dan zijn ... ?' 'Hm! Jawel ... de duivel!' 'Als Gaspard de la Nuit in de hel is, laat hem daar maar roosteren. Ik zal zijn boek uitgeven.'

In *Ondine* zingt een waterfee een voorbijganger toe om hem te verleiden met haar naar de diepten van de zee te gaan, waar water, vuur en aarde samenkomen. *Le Gibet (De Galg)* beschrijft een geraamte aan de galg, roodgekleurd door de ondergaande zon, terwijl in de verte een klok luidt. *Scarbo* is een angstaanjagend, pirouettes draaiend duiveltje dat steeds onverwacht opduikt uit de schaduwen en er even snel weer in verdwijnt.

416de Concert

Woensdag 15 maart 2023, 20.00 uur

Klaartje van Veldhoven (sopraan)

Paul Komen (piano)

Debussy, Poulenc

programmatoelichtingen en recensies:

www.kamermuziek-deventer.nl